

MŰHELY

Magyar Nemzeti Helynévtár*

1. Előzmények. 1817-ben gróf TELEKI JÓZSEF, a reformkor egyik legnagyobb társadalomtudósa az Egy tökéletes magyar szótár elrendeltetése, készítés módja című pályamunkájában azt emelte ki, hogy a magyar nyelv létrehozandó szótárának mindenképpen tartalmaznia kell a magyar személyneveket és helyneveket is (TELEKI 1821). A magyar nyelvnek azóta már több teljesnek szánt – ha nem is tökéletes – szótára elkészült és megjelent, ám a TELEKI által megálmodott helynévtár sajnos máig sem állt egybe.

A szótárak a nyelvek dokumentálásának fontos eszközeként a felvilágosodás korában kerültek a figyelem és a nyelvészeti munka középpontjába. A szótárak valamely nyelv kimunkáltságának ma is a legfontosabb mutatói közé tartoznak, s ezáltal a lexikográfiai munkák gazdagsága, pontossága, sokfélesége, frissessége az adott nyelv kutatóinak, összességében pedig a nyelvtudományának is fontos értékmérője. A tudomány e munkák révén ugyanis a nyelvhasználóknak, a társadalomnak a legszélesebb nyelvi igényeit elégíti ki.

A nevek, különösképpen a helynevek iránti érdeklődés végigvonult az egész 19. századon, ebben a korban ugyanis a nevekben felismerték azt a hatalmas forrásértéket, amely a magyarság múltjának megismerésében nélkülözhetetlen, bizonyos korokra vonatkozóan pedig talán a legfontosabb ismereteket adja. A magyarság esetében a fokozatosan kialakuló nemzeti fogalomnak központi kötőanyaga a nyelv – amely más nemzeteknél nem feltétlenül tölt be e tekintetben ennyire meghatározó szerepet –, a nyelv területi kiterjedtségét, határait pedig történeti vonatkozásban is az a nyelvi elem mutatja meg legpontosabban, amelynek alapfunkciója a helyhez kötés, a lokalizálás: vagyis a helynév.

Ilyesféle motívumok indították a Magyar Tudós Társaságot is arra, hogy – elsőnek Európában – 1837-ben, majd 1853-ban is pályázatot hirdessen a haza helyneveinek összegyűjtése tárgyában (vö. SZABÓ T. 1944/1988: 14–15). Ez készítette később a kiváló történészt, PESTY FRIGYEST is arra, hogy a tudományos intézmények támogatását bírva és a közigazgatás intézményrendszerét felhasználva 1864-ben országos gyűjtést indítson el (a munka céljairól, módszereiről l. pl. SZABÓ T. 1944/1988: 38–48). E munka eredményét 68, megyénként elrendezett kéziratot kötötten őrzik, amelynek anyagát jórészt még ma sem használta fel kellőképpen a tudomány. Ennek fő oka talán abban kereshető, hogy a gyűjtés a várakozásokat messze meghaladóan több százezer helynevet hozott a felszínre, s ilyen nagyszámú adat feldolgozására nemcsak az adott korban, de még egy évszázaddal később sem igen volt felkészülve a magyar tudományosság.

* A tanulmány az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport programja, valamint a Debreceni Egyetem belső kutatási pályázata (RH/751/2015) keretében készült.

Ma már tudjuk, hogy a teljes magyar helynévanyag milliós nagyságrendre rúg, melynek összegyűjtése és közreadása hallatlanul idő- és munkaigényes feladat. Ennek teljesítését az a körülmény is nehezíti, hogy a helynevek nagy része írásban egyáltalán nem dokumentálható, hanem csupán a beszélők nyelvi készletében, mondhatni a nyelvhasználók fejében létezik. Jól mutatja ezt azoknak a kiművelt európai nyelveknek a példája, amelyek több millió helynévadatot tartalmazó helynévarchívumait sok évtizedes, de hovatovább évszázados kutatómunkával hozták létre, mint például a skandináv nyelvekét vagy ezek szomszédságában északi nyelvrokonunkét, a finn nyelvét (vö. pl. HOFFMANN 2010: 225).

PESTY FRIGYES próbálkozása után nálunk hosszú időre háttérbe szorult a helynevek összegyűjtésére irányuló igyekezet, s csak az 1930-as években kapott ismét erőre, mégpedig Erdély nagy tudósának, SZABÓ T. ATTILÁNAK az érdeméből. SZABÓ T. ATTILA azt a célt tűzte maga elé, hogy tanítványai, munkatársai segítségével Erdély korabeli élőnyelvi és történeti helyneveit egybegyűjtse és kiadja. E munka komoly eredményeket hozott, de kiteljesedését a történelmi helyzet megváltozása lehetetlenné tette (erről bővebben l. pl. BALASSA 1996: 67–78).

Magyarországon BÁRCZI GÉZA kezdeményezésére az 1960-as években vett új lendületet a helynévgyűjtő munka, amelyben számos kiváló szakember vett részt, s munkájával biztosította a gyakran önkéntes gyűjtők által összeállított névállomány és az azt közlő névtárak szakmai hitelességét. A mérőföldkönek számító Zala megyei névkötet (ZMFN.) 1964-es megjelenését több tucatnyi földrajzinév-gyűjtemény követte. E munkában olyan kiváló szakemberek vállaltak fontos szerepet, mint VÉGH JÓZSEF, ÖRDÖG FERENC, BALOGH LAJOS, PESTI JÁNOS, HAJDÚ MIHÁLY vagy JAKAB LÁSZLÓ, KÁLNÁSI ÁRPÁD, SEBESTYÉN ÁRPÁD, KOVÁTS DÁNIEL. S noha a munkafolyamat az évtizedek múltával lelassult, sőt lényegében véve le is állt, sok százezernyi helynévadat vált ennek révén publikussá, nagyrészt hasonló elvek és módszerek szerint közreadva.

A helynevek hatalmas adatmennyiségének a kezelésében új lehetőségeket teremtett a digitális kultúra térhódítása. Ennek egyik első eredményeként a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének névkutatói Magyar Névarchívum néven online adatbázist hoztak létre (www.mna.unideb.hu) azzal a céllal, hogy a korábban megjelent gyűjtemények anyagát valamelyest egységesítve digitalizált formában is hozzáférhetővé tegyék. Fontos változást hozott ebben a munkában a térinformatikai módszerek felhasználása, amelynek révén a neveket valós földrajzi környezetükben nyílik mód bemutatni. Ezt a lehetőséget felhasználva indítottuk útjára 2010-ben a Magyar Digitális Helynévtárat (www.mdh.unideb.hu), amelynek megalapozását nagyban elősegítette Schwing József, nagylelkű felajánlása. A Mannheimi Egyetem Baranyából elszármazott professzora ugyanis a Dél-Dunántúl három megyéjének (Baranya, Somogy és Tolna megyéknek) a teljes helynévanyagát digitalizált formában a rendelkezésünkre bocsátotta.

Ezek az adatbázisok egyre szélesedő tudományos együttműködés révén folyamatosan bővültek: a munkába bekapcsolódtak a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Pannon Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem oktatói és hallgatói is. A munka tudományos háttérét nagyban erősítette, hogy a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával 2013-ban a Debreceni Egyetemen Magyar Nyelv- és Név-történeti Kutatócsoport jött létre, amely főképpen a történeti helynévanyag feltárásával támogatja a kutatást (a kutatócsoport honlapja: www.mnynk.unideb.hu). Az Erdélyi Múzeum-Egyesület együttműködési szerződés megkötésével kötelezte el magát a helynévtár ügye mellett.

2015 októberében tudományos tanácskozást tartottunk az egyre izmosodó kutatási program eredményeiről és problémáiról, amelyen a fenti intézmények mellett részt vettek a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetem, a komáromi Selye János Egyetem, a Nyíregyházi Főiskola és a Magyar Nyelvstratégiai Intézet képviselői is, és nyilatkozat aláírásával kötelezték el magukat a Magyar Nemzeti Helynévtár létrehozása ügyében. Különösen fontosnak tartjuk, hogy a programot támogatja a Magyar Nyelvstratégiai Intézet is, amely felismerte e tevékenység nyelv- és nemzetspolitikai jelentőségét, s ennek kifejezése-képpen magára vállalta a program koordinálásának a költségeit is. Ez az elvi támogatás különösen sokat jelenthet abban, hogy a gyűjtést és a közreadást a határon túli térségekben az eddiginél jóval intenzívebben folytathassuk: e régiókban a magyar nyelv folyamatos térvészése ugyanis különösen sürgetővé teszi a feladat elvégzését.

Ezeket a folyamatokat látva úgy gondoljuk, hogy a magyar helynévkutatás előtt e téren két fontos feladat áll. Egyrészt újra kell indítani a korábban megrekedt helynévgyűjtő munkát, de immáron nem magyarországi, hanem Kárpát-medencei keretekben. Másrészt pedig e hatalmas forrásanyagot akkor tudjuk a széles körű társadalmi igények és a tudományos kutatás szolgálatába állítani, ha a meglévő, de sokszor még a kutatók előtt is rejtve maradó névanyagot minél célszerűbb és maradandó formában bárki számára hozzáférhetővé tesszük, illetőleg a nyelvészeti igényű feldolgozását is elvégezzük.

A helynévgyűjtő és -közreadó munka terén magunk igyekeztünk jó példával elől járni azáltal, hogy egybeállítottuk és közreadtuk a Hajdú-Bihar megye helynevei sorozat első kötetét, A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei című munkát (HBMHN. 1). E két járás helynévanyagát természetesen a Magyar Nemzeti Helynévtár állományába is beemeltük.

A többnyire megyei és járási keretekben megjelentetett helynévgyűjtemények – noha minden esetben a helyi névhasználóktól mint a leginkább autentikus forrásból származó névadatokat adnak közre – a lényegi hasonlóságok ellenére is részben eltérő szerkezetűek, eltérő célokkal és koncepciókkal készültek, ami a felhasználásukat is kétségkívül megnehezíti valamelyest. A digitális platformon történő közzétételük ezért egységes szerkezetben, azonos szempontokat alkalmazva és nem mellékesen a modern korok technikai lehetőségeit is felhasználva valósítandó meg.

Ennek az összetett célnak igyekszik megfelelni a Magyar Nemzeti Helynévtár online adatbázisa. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy a Kárpát-medencei magyarság egészének alapvető érdeke az, hogy az egész magyar nyelvterületre vonatkozóan elkészüljön egy viszonylagos teljességre törekvő digitális nemzeti helynévtár, s ezáltal a magyar nyelv dokumentáltsága e téren is más európai kultúrnyelvek szintjére emelkedjen. A Magyar Nemzeti Helynévtár olyan hatalmas, digitális adatbank, amely alkalmas a magyar nyelv egész helynévállományának a befogadására és kezelésére. Sajátossága az országhatárokon átívelő jellege: a helynévrendszerek ugyanis nem igazodnak olyan mesterséges határvo-nalakhoz, mint az ország- vagy államhatárok, hanem – mint nyelvi és kulturális jelenségek – sokkal inkább nyelvhatárokhöz kötődnek.

2. A Magyar Nemzeti Helynévtár felépítése, moduljai. 2015 októberében a Magyar Nemzeti Helynévtár megkezdte működését (elérhető: www.mnh.unideb.hu). A Magyar Nemzeti Helynévtárban (MNH) integrálni kívántuk azokat az ismereteket és módszereket, amelyeket a fent említett két adatbázis, a Magyar Névvarchívum (MNA) és a Magyar Digitális Helynévtár (MDH) építése során a sokoldalú tudományos együttműködés révén

megszereztünk és kialakítottunk. A Magyar Nemzeti Helynévtárat online adatbankként a tudományos kutatók és az átlagos felhasználók, érdeklődők számára egyaránt elérhető formában működtetjük.

A Magyar Nemzeti Helynévtárnak – a helynevek feldolgozottsági szintjének megfelelően – két fő egysége különül el. A Magyar Névarchívumban a helynévállomány településenkénti egységekben és szövegfájlokban, valamint Excel-táblázatok formájában található meg. A Magyar Digitális Helynévtár folyamatosan bővülő online adatbázisa pedig a Magyar Névarchívumban is elérhető helynévállományt térinformatikai feldolgozással együtt foglalja magában, több szempontú kiválasztást és keresést téve lehetővé. Az alábbiakban e két egységről szólunk röviden.

2.1. A Magyar Névarchívum. A Magyar Névarchívumban (MNA) az érdeklődők többféle formában találják meg a helynévanyagot. A *Forrásanyagok* menüpont alatt a nemzeti helynévtárba bekerült helynévállományok az eredeti közzétételnek megfelelő, szöveghű formában lelhetők fel. Jelenleg a névarchívum csupán a nyomtatásban megjelent helynévgyűjtemények adataira épül, de a források, forrástípusok körét idővel folyamatosan bővítjük. A helynévanyag közzététele településenkénti egységekben történik, mégpedig megyék vagy tájegységek szerinti rendben attól függően, hogy az adott település anyagának kiadása milyen keretben valósult meg. A *Magyar Névarchívum adatbázis* menüpont alatt a helynevekre és a helyekre vonatkozó információkat a forrásanyagokra támaszkodó Excel-táblázatokba rendezve adjuk közre. Az adatbázisok egységes szerkezetűek, filológiai és nyelvi elemzési mezőket egyaránt tartalmaznak, és ugyanolyan elrendezésben találhatók meg, mint a forrásanyagok. Jelenleg az MNA mintegy 450 ezer rekordnyi helynévadatot tartalmaz, s az aktuális feltöltöttségi szintjét az MNH honlapján szereplő térképen követhetjük nyomon (http://mnh.unideb.hu/mna_feltoltottseg.php). Ez tehát az a helynévi adatállomány, amely – a megfelelő térinformatikai paraméterekkel kiegészítve – a Magyar Digitális Helynévtár adatbázisába is folyamatosan bekerül.

2.2. A Magyar Digitális Helynévtár. A Magyar Nemzeti Helynévtár másik fő egységként működik a Magyar Digitális Helynévtár (MDH). Itt az érdeklődők a helyneveket keresőfelületeken érhetik el, s a keresés eredményeit adatlapokon és térképszerűen is megjeleníthetik. Az MDH jelenleg közel 280 ezer rekordnyi névadatot tartalmaz a magyar nyelvterület különböző részeiről. A feltöltöttség mértékéről az MDH nyitó oldalán tájékozódhatnak a felhasználók, a névadatok területi elhelyezkedését pedig az a feltöltöttségi térkép (http://mnh.unideb.hu/mdh_feltoltottseg.php) mutatja, amely az MNH honlapjáról érhető el. A Magyar Digitális Helynévtár különböző felületet kínál az általános felhasználóknak és a kutatóknak, ez utóbbi azonban jelenleg még kidolgozás alatt áll, s csupán az általános felhasználói felületen működtethetők a különböző funkciók. Az MDH-nak két fő modulja különül el, amelyek azonban a közeljövőben egyetlen adatbázis részeként is kezelhetővé válnak. Az újkori helynévtári modul – amely közel 260 000 helynévadatot tartalmaz – döntően 18–21. századi névadatokat foglal magában, s az adatok térképi ábrázolása a GoogleEarth felületein valósul meg. A korai helynévtár moduljában kizárólag 1350 előtti helynevek szerepelnek, amelyek térképes ábrázolását rekonstruált középkori térképeken kívánjuk megjeleníteni.

Az MDH újkori és korai helynévtári modulja a következő lehetőségeket biztosítja a felhasználók számára. A *kiválasztás* funkció – amit vagy a térkép ikon megfelelő részére

kattintva, vagy pedig egy legördülő listából a *kiválasztás* gomb segítségével kérhetünk – arra szolgál, hogy egy-egy település teljes helynévkincsét együtt láthassuk: akár lista-szerűen, akár térképen megjelenítve. A kiválasztott névállomány bármelyik eleméről pedig bőséges információkat tudhatunk meg (az adatolásukról, azok időbeli mélységéről, a szinonim elnevezéseikről, a névre és a helyre vonatkozó ismeretekről, esetenként mindezt szócikkbe rendezve, illetve fotóval is kiegészítve) az adatlapjuk tanulmányozásával. A *keresés* funkció arra szolgál, hogy a felhasználó egy-egy helynévre vagy akár helynévdarabra kereshessen rá. A keresés eredményét két lista jeleníti meg: az egyik az összes olyan helynevet tartalmazza, amely a keresett formával teljesen megegyezik, a másik listában pedig azok az elnevezések szerepelnek, amelyek részeként fordul elő a keresett helynév(darab). A listák bármelyik eleméről az előbb említett adatlap segítségével aztán részletes információk nyerhetők. (A kiválasztás és a keresés bővebb, szemléltető anyaggal is kiegészített bemutatásához l. TÓTH 2012, 2014.)

3. További célok és feladatok. A Magyar Nemzeti Helynévtárral kapcsolatos célkitűzések között mindenekelőtt az adatbázis kiszélesítését említhetjük meg. E téren különösen nagy hangsúlyt kell fektetnünk arra, hogy a határon túli régiók magyarlakta településeinek a helynévanyagát minél teljesebben megjelenítsük a helynévtárban. Ez egyfelől a már kiadott gyűjtemények adatbázisba rendezését jelenti, másfelől viszont – ennél is sürgetőbb feladatként – új gyűjtések révén az eddig dokumentálatlan térségek névkincsét is szükséges feltárni. E munkához gyakran jó alapot szolgáltathatnak korábban elvégzett gyűjtések kéziratban maradt anyagai (pl. szakdolgozatok, pályázati munkák). Ez a halaszthatatlan teendő hatalmas feladatot jelent, és csakis az erők igen jelentős összpontosításával s emellett komoly anyagi támogatással valósítható meg.

A helynévgyűjtés munkálatait minden olyan területen fontosnak gondoljuk folytatni vagy megindítani, ahol a korábbiakban nem folyt rendszeres helynévgyűjtés. E téren a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke a megkezdett Hajdú-Bihar megyei gyűjtést és kiadást kívánja folytatni. A felgyűjtött és közreadott névanyag természetesen a nemzeti helynévtár adatbázisába is bekerül.

Az 1970–80-as években végzett helynévgyűjtések eredményeit közétevé megyei és járási kötetek anyagának adatbázisban rögzítése és térinformatikai megjelenítése a hiányosságokat több tekintetben is a felszínre hozta. A feldolgozott helynévgyűjtemények – tekintve, hogy a gyűjtések akkor zajlottak – jórészt az 1970-es évekbeli állapotokat tükrözik, és bizonyos, hogy azóta a helyekben magukban és az elnevezéseikben is nagy változások mentek végbe. (Volt közben például egy rendszerváltás is, amely a földterületek tulajdonviszonyait alapjaiban alakította át, és különböző okokból eredően számos név megváltozását is magával hozta.) Ahhoz, hogy az adott területek névanyagát tekintve az adatbázis naprakész legyen, újabb helyszíni terepmunkára: kiegészítő és ellenőrző, aktualizáló gyűjtésekre van szükség. Ráadásul a névgyűjtemények térképei az adott kor technikai lehetőségeinek korlátai miatt igen pontatlanok, ami a GoogleEarth felületén való ábrázolás alkalmával azonnal ki is ütközik. A lokális jellemzők pontosítására ugyan csak a helyszínen van lehetőség. (Az adatok térbeli ábrázolásáról ezzel együtt sem kívánunk lemondani a jelenlegi formájában sem, de arra a körülményre, hogy valamely helynévnek és az általa jelölt helynek a térképes megjelenítése pontatlan, külön felhívjuk a figyelmet. Az újonnan végzett helynévgyűjtések adatai viszont – mint például a két Hajdú-Bihar megyei járás névanyaga – e tekintetben is megbízhatóak, vagyis koordinátahű

ábrázolással jelennek meg a térképeken. Az azonban már más kérdés, hogy számos név lokális paramétereit gyakran maguk a névhasználók is sokféleképpen értelmezik és határozzák meg.)

A helynevekkel való tudományos foglalkozást a legkorábbi időszaktól kezdődően jellemezte a történeti névadatok iránti fokozott érdeklődés, és ezen belül is különösen nagy figyelem fordult minden korban – bizonyára nem függetlenül e forráscsoport többféle tudományterületet kiszolgáló voltától – a korai okleveles források helynévi adatai felé. A Magyar Nemzeti Helynévtárban ezért külön modult hoztunk létre a korai ómagyar kor (az 1350 előtti időszak) helyneveinek a dokumentálására. A korai helynévtár moduljában közel 20 ezer névadat érhető el. Ennek további megbízható, hiteles adatokkal történő bővítését, illetve a helynévadatok térképes ábrázolásának a megvalósítását a közeljövő alapvető feladataként jelöltük meg. A jelenleg különálló egységekként funkcionáló korai és újkori helynévtári modul összekapcsolását ugyancsak szeretnénk megvalósítani.

A Magyar Nemzeti Helynévtárat emellett, hogy általa az általános felhasználók, vagyis a nagyközönség igényeit is igyekszünk kielégíteni, elsődlegesen tudományos célokat szolgáló adatbázisnak szánjuk. Ezért szerepel a rövidtávú terveink között a kutatói verzió kidolgozása, amelyben a jelenleginél összetettebb kiválasztási és keresési funkciókat biztosítunk a felhasználóknak, lehetőséget adva például a nyelvi elemzések különböző szempontjai szerinti leválogatásokra és térképi megjelenítésekre. Ehhez természetesen arra van szükség, hogy a filológiai információk mezője mellé a nyelvi elemzések mezőjével (a névszerkezetre, a helyfajta vonatkozó elemzésekkel, a jelentéstani kapcsolatokkal, az etimológiával stb.) is kiegészítsük és feltöltsük az adatbázist.

4. A Magyar Nemzeti Helynévtár társadalmi és tudományos jelentősége. A magyar helynevek a magyar nyelv és a magyar kultúra felbecsülhetetlenül nagy értékét jelentik. A Magyar Nemzeti Helynévtár létrehozása ezért a legközvetlenebb módon szolgálja a nemzeti örökség védelmét. A helynevek gondozása egyfajta szellemi környezetvédelemnek is tekinthető: nemzeti parkjaink, természetvédelmi területeink, de általában is a természeti és az épített környezet óvása nem lehet teljes az őket jelölő nevek és a hozzájuk kapcsolódó szellemi értékek megmentése nélkül.

A Magyar Nemzeti Helynévtár a nevek megőrzésére és az életbe való visszavezetésére vállalkozik egy olyan korban, amikor a társadalom életmódváltása következtében a nyelv is jelentős változáson megy keresztül. E téren sokat tehet az iskolai oktatás: a névtár anyaga kisiskolás kortól eredményesen használható fel a környezetismeret eszközeként elsősorban az anyanyelvi, honismereti, helytörténeti, földrajzi ismeretek oktatásában, elmélyítve a tanulók helyi kötődését. A névtár emellett kielégítheti a társadalom szélesebb köreiben a nevek iránt megmutatkozó ösztönös érdeklődést is. Adataira bizalommal támaszkodhatnak az önkormányzatok és más intézmények is a hivatalos névadói tevékenységük során. A helynévtár hozzájárulhat térképeink névanyagának megújításához a helyben valóban használatban lévő, autentikus névformák rögzítésével. A tájhoz kötődő szellemi örökség megismertetésével segítheti emellett a természetjárás és a turizmus színesebbé, vonzóbbá tételét. A határon túli magyar településnevek kodifikációja ugyancsak a helyi névhasználat alapján történhet meg.

A helynevek mint többségükben a múltból ránk maradt elemek régebbi nyelvi, kulturális, történeti viszonyokat őriznek. A magyarság történetének egyes kérdései – más, közvetlen forrásanyag híján – nem is vizsgálhatók a helynevek vallomása nélkül: a

Kárpát-medence Árpád-kori etnikai viszonyainak a megvilágításában például szinte kizárólag erre a nyelvi anyagra támaszkodhatunk. Ez a példa is jelzi, hogy régebbi és újabb helyneveink több tudományterület számára nyújtanak olykor nélkülözhetetlen forrásanyagot: leginkább a nyelvtudomány és a történettudomány épít rájuk, de fontosak emellett a régészet, a néprajz-, a földrajz- és a környezettudomány számára is.

A Magyar Nemzeti Helynévtárnak a teljes magyar nyelvterületre való kiterjesztése sok éves, akár egy évtizedet is kitevő munkát igényel, és csakis széles körű szakmai összefogás keretében és az anyagi feltételek optimális megléte esetén valósulhat meg. Aligha lehet azonban kérdéses, hogy mindez megéri az erőfeszítést, mivel létrehozásával a magyarság kulturális örökségének egy olyan része válik megmenthetővé és részben visszavezethetővé a mindennapi élet gyakorlatába, amely e nélkül a figyelem nélkül fokozatosan eltűnne nyelvünkéből és kultúránkból. A program nagy sikerének tekinténénk, ha Teleki József fent idézett munkájának 200. évfordulóján, 2017-ben a Magyar Nemzeti Helynévtár egymilliós adatállománnyal büszkélkedhetne.

Hivatkozott irodalom

- BALASSA IVÁN 1996. *Szabó T. Attila (1906–1987). Erdély nagy nyelvtudósa*. Püski Kiadó, Budapest.
 HBMHn. 1. = BÁBA BARBARA szerk. 2015. *Hajdú-Bihar megye helynevei 1. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
 HOFFMANN ISTVÁN 2010. Suomalainen paikannimikirja. *Névtani Értesítő* 32: 223–233.
 SZABÓ T. ATTILA 1944/1988. A magyar helynévkutatás a XIX. században. In: SZABÓ T. ATTILA, *Nyelv és település. Válogatott tanulmányok, cikkek VII.* Európa Könyvkiadó, Budapest. 13–84.
 GRÓF TELEKI JÓZSEF 1821. *Egy tökéletes magyar szótár' elrendeltetése, készítés módja: Jutalomfeleletek a' magyar nyelvről, a' Magyar Nemzeti Múzeum 1815. 1816. 1817. esztendei kérdéseire*. Kiadta Horváth István, Pest.
 TÓTH VALÉRIA 2012. Mai Magyar Digitális Helynévtár. Egy kutatási program célja, eredményei, távlatai. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 7: 19–27.
 TÓTH VALÉRIA 2014. Hungarian Digital Toponym Registry. Results of a research programme. *Namenkundliche Informationen* 103–104: 491–502.
 ZMFN. = PAPP LÁSZLÓ – VÉGH JÓZSEF szerk. 1964. *Zala megye földrajzi nevei*. Zala Megye Tanácsának Végrehajtó Bizottsága, Zalaegerszeg.

HOFFMANN ISTVÁN
 Debreceni Egyetem
 Bölcsészettudományi Kar

TÓTH VALÉRIA
 Debreceni Egyetem
 Bölcsészettudományi Kar

ISTVÁN HOFFMANN – VALÉRIA TÓTH, The Hungarian National Toponym Registry

The website of the Hungarian National Toponym Registry was launched in October 2015 (www.mnh.unideb.hu). The Hungarian National Toponym Registry is a digital database designed to store and manage the complete synchronic and diachronic place name stock of the Hungarian language area. The database consists of two units: the Hungarian Names Archives (www.mna.unideb.hu), which stores place names in text and excel files (and incorporates approximately 450,000 data) and the Hungarian Digital Toponym Registry (www.mdh.unideb.hu), the early and modern modules of

which can be accessed as online databases (incorporating approximately 280,000 data). Data can be retrieved through a number of organisation and search options focusing on different features; the results can be projected to maps; detailed information is available with regard to each name form and indicated place. The paper presents the workings of the Hungarian National Toponym Registry, summarising the project's progress, some further objectives, and the scientific and social significance of the research programme.